

ร่างปรับปรุงแก้ไขประมวลจริยธรรมข้าราชการตุลาการ

ข้อ 9 ผู้พิพากษาต้องซักถามพยานหรือเรียกพยานหลักฐานมาสืบด้วยตนเอง เมื่อมีกฎหมายบัญญัติให้ศาลต้องเป็นผู้กระทำเอง และเมื่อจำเป็นเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม หรือมีกฎหมายบัญญัติไว้ให้ศาลอาจเป็นผู้กระทำเอง ผู้พิพากษาอาจซักถามพยานหรือเรียกพยานหลักฐานมาสืบด้วยตนเองได้ แต่พึงกระทำด้วยความระมัดระวังมิให้คู่ความเกิดความหวาดระแวงในความเป็นกลางของตนได้

คำอธิบาย

(๑) บทบัญญัติมาตรา 193 จัตวา แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง กำหนดว่าในการสืบพยานไม่ว่าจะเป็นพยานที่คู่ความฝ่ายใดอ้างหรือที่ศาลเรียกมาเองให้ศาลเป็นผู้ซักถามพยานก่อน เสร็จแล้วจึงให้ตัวความหรือทนายความซักถามเพิ่มเติมได้ ผู้พิพากษาจึงควรเป็นผู้ซักถามพยานให้เสร็จก่อน มิใช่คู่ความหรือทนายความ จากนั้นจึงอนุญาตให้ตัวความหรือทนายความซักถามเพิ่มเติมได้ ส่วนบัญญัติมาตรา 193 จัตวา นี้ และบทบัญญัติมาตรา 86 วรรคท้าย มาตรา 116 (1) และมาตรา 119 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง รวมทั้งบทบัญญัติมาตรา 228 และมาตรา 235 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่ได้ให้อำนาจศาลอย่างกว้างขวางในอันที่จะซักถามพยานหรือเรียกพยานหลักฐานมาสืบเองได้นั้น การที่จะใช้ดุลพินิจในการซักถามพยานก็ดี เรียกพยานหลักฐานมาสืบเองก็ดี พึงกระทำด้วยความระมัดระวังมิให้คู่ความเกิดความหวาดระแวงในความเป็นกลางของตนได้

(๒) มีกฎหมายบัญญัติไว้ให้ศาลเป็นผู้กระทำเอง นอกจากบทบัญญัติตาม (๑) แล้ว ยังมีกฎหมายอื่นที่บัญญัติให้ศาลเป็นผู้กระทำเอง เช่น

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๒๓๗ ทวิ วรรคหนึ่ง และวรรคสอง บัญญัติว่า “ก่อนฟ้องคดีต่อศาล เมื่อมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าพยานบุคคลจะเดินทางออกไปนอกราชอาณาจักร ไม่มีที่อยู่เป็นหลักแหล่ง หรือเป็นบุคคลมีถิ่นที่อยู่ห่างไกลจากศาลที่พิจารณาคดี

หรือมีเหตุอันควรเชื่อว่าจะมีการยุ่งเหยิงกับพยานนั้นไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อม หรือมีเหตุจำเป็นอื่นอันเป็นการยากแก่การนำพยานนั้นมาสืบในภายหน้า พนักงานอัยการโดยตนเองหรือโดยได้รับคำร้องขอจากผู้เสียหายหรือจากพนักงานสอบสวน จะยื่นคำร้องโดยระบุการกระทำทั้งหลายที่อ้างว่าผู้ต้องหาได้กระทำความผิดต่อศาลเพื่อให้ศาลมีคำสั่งให้สืบพยานนั้นไว้ทันทีก็ได้ ถ้ารู้ตัวผู้กระทำความผิดและผู้นั้นถูกควบคุมอยู่ในอำนาจพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการ ให้พนักงานอัยการนำตัวผู้นั้นมาศาล หากถูกควบคุมอยู่ในอำนาจของศาล ให้ศาลเบิกตัวผู้นั้นมาพิจารณาต่อไป

เมื่อศาลได้รับคำร้องเช่นนั้น ให้ศาลสืบพยานนั้นทันที ในกรณีนี้ ผู้ต้องหาจะซักค้านหรือตั้งทนายความซักค้านพยานนั้นด้วยก็ได้”

พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแรงงานและวิธีพิจารณาคดีแรงงาน พ.ศ. ๒๕๒๒ มาตรา ๔๕ วรรคสอง บัญญัติว่า “ในการสืบพยานไม่ว่าจะเป็นพยานที่คู่ความฝ่ายใดอ้างหรือศาลแรงงานเรียกมาเอง ให้ศาลแรงงานเป็นผู้ซักถามพยาน ตัวความหรือทนายความจะซักถามพยานได้ต่อเมื่อได้รับอนุญาตจากศาลแรงงาน”

พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๓๔ บัญญัติว่า “ในการสืบพยานไม่ว่าจะเป็นพยานที่คู่ความฝ่ายใดอ้างหรือที่ศาลเรียกมาเอง ให้ศาลเป็นผู้ซักถามพยาน คู่ความหรือทนายความจะซักถามพยานได้ต่อเมื่อได้รับอนุญาตจากศาล

ให้ศาลมีอำนาจซักถามพยานเกี่ยวกับข้อเท็จจริงใดๆ ที่เกี่ยวเนื่องกับคดีแม้จะไม่มีคู่ความฝ่ายใดยกขึ้นอ้างก็ตาม”

พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๓๑ บัญญัติว่า “ในการไต่สวน ให้องค์คณะผู้พิพากษาสอบถามพยานบุคคลเองโดยการแจ้งให้พยานทราบประเด็นและข้อเท็จจริงซึ่งจะทำการไต่สวน แล้วให้พยานเบิกความในข้อนั้นโดยวิธีแถลงด้วยตนเองหรือตอบคำถามศาล แล้วจึงให้โจทก์จำเลยถามเพิ่มเติมต่อไป”

ระเบียบที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาว่าด้วยวิธีพิจารณาและวินิจฉัยคดีที่เกี่ยวกับการเลือกตั้งและการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๕๐ ข้อ ๑๒ วรรคสี่ บัญญัติว่า “ในการสืบพยานไม่ว่าจะเป็นพยานที่ผู้ร้องหรือผู้คัดค้านอ้างหรือที่ศาลเรียกมาเอง ให้ศาลเป็นผู้ซักถามพยานในประเด็นต่าง ๆ ให้ได้ความครบถ้วน เว้นแต่ในกรณีที่ศาลเห็นว่ามีความจำเป็นก็อาจอนุญาตให้ผู้ร้องหรือผู้คัดค้านซักถามได้”

(๓) จำเป็นเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม

(ก) กรณีอย่างไร จะถือว่าจำเป็นเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรมนั้นต้องพิจารณาจากฐานะของศาลที่เป็นคนกลาง มิใช่ศาลเห็นว่าทนายความของคุณความฝ่ายใดทำหน้าที่บกพร่องศาลก็เข้าซักถามหรือเรียกพยานมาสืบแทนเสียเอง การทำเช่นนั้น ย่อมจะทำให้คุณความอีกฝ่ายหนึ่งเห็นว่าศาลมิได้เป็นกลางเสียแล้วเหตุที่กฎหมายบัญญัติให้ศาลใช้ดุลพินิจซักถามพยานหรือเรียกพยานมาสืบได้เองหรือเรียกพยานที่สืบไปแล้วมาสืบใหม่เอง ก็เพราะจำเป็นเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม ถ้าปล่อยให้เป็นที่ของคู่ความโดยเฉพาะในการนำสืบและการซักถามพยานแล้ว อาจมีข้อบกพร่องหรือช่องโหว่ในสำนวนคดี หรืออาจมีกรณีพยานเบิกความขัดต่อเหตุผลธรรมดา หรือไม่แจ่มแจ้งยากแก่การตัดสินใจคดีให้เที่ยงธรรมในฐานะที่ศาลเป็นคนกลางได้ อย่างไรก็ตาม ในคดีอาญานั้นศาลต้องระมัดระวังเพิ่มขึ้นเป็นพิเศษ ดังเช่น การที่ศาลจะใช้อำนาจเรียกสำนวนการสอบสวนจากพนักงานอัยการมาเพื่อประกอบการวินิจฉัยตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๗๕ นั้น ศาลไม่ควรเรียกสำนวนการสอบสวนมาเพิ่มเติมพยานใจทักที่ยังบกพร่องอยู่เพื่อลงโทษจำเลย

(ข) มีบางกรณีซึ่งไม่มีกฎหมายบัญญัติไว้โดยเฉพาะ แต่ก็อาจถือเป็นกรณีจำเป็นเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม ที่ผู้พิพากษาพึงซักถามพยานเอง เช่น ในคดีอาญาที่ทั้งโจทก์และจำเลยมิได้ซักถามพยานเกี่ยวกับสาเหตุแห่งการกระทำความผิดไว้ เพราะสาเหตุนี้เป็นเรื่องสำคัญเรื่องหนึ่งที่ศาลจะต้องพิจารณาประกอบการวินิจฉัยซึ่งนำหนักคำพยาน และดุลพินิจในการลงโทษจำเลย แต่ทั้งนี้มิได้หมายความว่า ถ้าไม่ปรากฏสาเหตุแห่งการกระทำความผิดแล้วศาลจะลงโทษจำเลยไม่ได้ การที่จำเลยจะถูกลงโทษหรือไม่ อยู่ที่ว่าเมื่อศาลซึ่งนำหนักพยานหลักฐานทั้งปวงแล้วศาลแน่ใจว่าจำเลยเป็นผู้กระทำความผิดนั้นหรือไม่

(ค) หลักกฎหมายที่ผู้พิพากษาพึงพิจารณาประกอบกับบทบัญญัติที่ให้อำนาจศาลเป็นพิเศษดังกล่าวก็คือ ศาลต้องฟังความทั้งสองฝ่าย ศาลต้องให้คุณความทุกฝ่ายได้มีโอกาสถามพยานบุคคลที่ศาลเรียกมาสืบ และคัดค้านพยานเอกสารที่ศาลเรียกมาประกอบการพิจารณาด้วย เว้นแต่กฎหมายจะได้บัญญัติไว้เป็นประการอื่น อนึ่ง การที่ศาลจะซักถามพยานของคุณความ หรือเรียกพยานมาสืบเองนั้น เพื่อมิให้เกิดความสับสนแก่คู่ความในการซักถามพยาน หรือเกิดความได้เปรียบเสียเปรียบกันในเชิงคดี ศาลควรจะทำเมื่อคู่ความแต่ละฝ่ายซักถามหรือนำสืบพยานของฝ่ายตนเสร็จเรียบร้อยแล้ว นอกจากนี้เหตุผลพิเศษประการใดประการหนึ่ง